

دین و جمهوریت

نگاهی به اندیشه سید

حضرت آیت‌الله العظمی محطری رحمته

محقق حسن موحدی ساوجی

(عضو هیئت علمی دانشگاه مفید)

سرشناسه: موحدی ساوجی، محمدحسن، ۱۳۵۰ -
عنوان و نام پدیدآور: دین و جمهوریت: نگاهی به اندیشه سیاسی حضرت آیت الله
العظمی منتظری / محمدحسن موحدی ساوجی (عضو هیئت علمی دانشگاه مفید).

مشخصات نشر: تهران: سرایی، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری: ۲۲۴ ص / ۳۵۰۰۰۰ ریال.
شابک: 0 - 07 - 8922 - 600 - 978

وضعیت فهرست نویسی: فیبا
یادداشت: کتابنامه: ص [۲۱۱]-۲۱۸.
عنوان دیگر: نگاهی کوتاه به اندیشه سیاسی حضرت آیت الله العظمی منتظری.
موضوع: منتظری، حسینعلی، ۱۳۰۱-۱۳۸۸ --- دیدگاههای سیاسی و اجتماعی

موضوع: اسلام و سیاست

موضوع: Islam and politics

موضوع: اسلام و دولت

موضوع: Islam and state

رده بندی کنگره: ۱۳۹۷ م ۸ م ۹ / ۱۶۷۰ DSR

رده بندی دیویی: ۹۵۵ / ۰۸۴۰۹۲

شماره کتابشناسی ملی: ۵۳۰۹۴۵۶

دین و جمهوریت

(نگاهی به اندیشه سیاسی حضرت آیت الله العظمی منتظری)

«محمدحسن موحدی ساوجی»

انتشارات سرایی

نوبت چاپ: اول، ۱۲۰۰ نس

تاریخ انتشار: بهار ۱۳۹۸

قیمت: ۳۵۰۰۰ تومان

شابک: ۰ - ۰۷ - ۸۹۲۲ - ۶۰۰ - ۹۷۸

قم، میدان مصلی، بلوار شهید محمد منتظری، کوچه شماره ۸

تلفن: ۰۱۱ ۳۷۴۰۰۱۱ (۰۲۵) - ۲۲۵۶۳۴۵۸ (۰۲۱) * موبایل: ۰۵۰ ۵۰۵۲ ۰۹۱۲

E-mail: SaraeiPublication @ gmail . com

www . Amontazeri . com

* فهرست مطالب *

۹	تقریب آیت الله العظمی منتظری.....
۱۳	مقدمه.....
۱۷	فصل اول: مردم سالاری دینی و یکه سالاری دینی
۱۹	رابطه دین، سیاست و حکومت.....
۲۲	ویژگی های حکومت مردم سالاری.....
۲۳	ویژگی های حکومت دینی در انجمن آیت الله منتظری.....
۲۷	فصل دوم: مبنای مشروعیت در حکومت اسلامی
۳۲	بررسی نظریه نصب در مقام ثبوت.....
۳۷	تصویر آیت الله جوادی آملی از نظریه نصب و نقد آن.....
۴۰	دیدگاه آیت الله مکارم شیرازی و نقد آن.....
۴۸	بررسی نظریه نصب در مقام اثبات.....
۵۱	چند اشکال به نظریه انتخاب و پاسخ آن ها.....
۵۱	اشکال اول: معهود نبودن انتخاب در شرع.....
۵۳	اشکال دوم: مشکل تهدید و تطمیع مردم در انتخابات.....
۵۴	اشکال سوم: پایمال شدن حقوق اقلیت.....
۵۷	اشکال چهارم: نفی اکثریت در قرآن.....
۵۸	اشکال پنجم: واگذاری امور غیرمجاز؟!.....
۶۰	دلایل نظریه انتخاب.....

۶۹	فصل سوّم: اختیارات حاکم اسلامی
۷۱	اختیارات حاکم اسلامی از نگاه ماوردی
۷۲	اختیارات حاکم اسلامی از نگاه قاضی ابویعلی
۷۴	اختلاف فقیهان شیعی در گستره اختیارات حاکم
۷۵	رضاف حاکم اسلامی از نگاه آیت الله منتظری
۷۸	اختیارات با وظایف؟
۷۹	حدود ولایت حاکم اسلامی
۸۵	فصل چهارم: شکل حکومت اسلامی
۸۸	شکل های مختلف حکومت
۹۱	انواع حکومت ها از نگاه استاذ العظمی منتظری
۱۰۱	مقایسه میان حکومت اسلامی و حکومت دموکراسی
۱۰۷	شکل حکومت دینی
۱۰۸	الف- شکل حکومت بر اساس نظریه نسب
۱۱۷	ب- شکل حکومت بر اساس نظریه انتخاب
۱۲۳	شکل های مطلوب حکومتی از دیدگاه آیت الله منتظری
۱۲۷	۱- تفکیک نسبی قوا با اشراف عالی فقیه منتخب
۱۲۹	۲- دولت مردمی با نظارت فقیه منتخب
۱۳۱	۳- ادغام نهاد رهبری و ریاست جمهوری
۱۳۲	۴- تفکیک قوا در حاکمیت دینی
۱۳۶	ساختار کنونی از نگاه آیت الله منتظری

۱۳۷	فصل پنجم: نقش مردم در حکومت اسلامی
۱۴۳	الف - مشروعیت نظام حکومتی
۱۵۰	ب - انتخاب حاکمان
۱۵۲	ج - نظارت بر حاکمیت
۱۵۵	۱- امر به معروف و نهی از منکر
۱۶۴	۲- سیاحت ائمه مسلمین
۱۶۸	راه‌های نظارت مردم
۱۶۸	۱- احزاب مستقر
۱۷۵	۲- اجتماعات
۱۷۶	۳- رسانه‌ها و مطبوعات آزاد
۱۸۰	آزادی‌های سیاسی، ضمانت اجرای نظارت بر حاکمیت
۱۸۵	حقوق مخالفان سیاسی
۲۱۱	فهرست منابع

پیشنهادی شما برای ادارهٔ جامعهٔ اسلامی در پرتو دیدگاه نخب است، که در کتاب «دراسات» شکل متمرکز آن را تقویت فرموده‌اید و اکنون - با توجه به تجارب به‌دست آمده - اشکال غیر متمرکز یا نیمه متمرکز با مسئولیت‌های تفکیک شده و همراه با ضمانت اجراهای مردمی بیشتر را پیشنهاد می‌فرمایید؛ و همهٔ این شکل‌ها و مدل‌ها فروعاتی هستند که در شعاع نظریهٔ اصیل انتخاب قابل تعریف و ارائه می‌باشند.

در حقیقت به نظر می‌رسد از ویژگی‌های اساسی اندیشهٔ شما در حکومت دینی، واگذاری چگونگی ادارهٔ جامعه به عقلا و مردم آن جامعه است و این که شریعت در این رابطه رهنمودها و شرایط کلی و اصولی را بیان کرده است که مردم با پذیرش حکومت دینی، آن رهنمودها را در مدل حکومتی انتخابی خود به کار خواهند گرفت. به این جهت حضرت تعالی نیز شکل‌های ارائه شدهٔ خود را به عنوان نمونه راهکارهایی برای برون رفت از بحران بیست و هفتمین فصل پیشنهاد و تأکید فرموده‌اید که کارشناسان و متخصصان امر برای دستیابی به الگوهای بهتر و سامان یافته‌تر تلاش نمایند.

بر همین اساس با کسب اجازه از حضرت تعالی، نوشته حاضر را که حاصلی است از ارزیابی مذکور، خدمت آن استاد بزرگوار تقدیم می‌نمایم. همانچه رهنمود خاصی داشته باشید در نظر گرفته، و در صورت صلاحدید در صورت مقتضی و مناسب به نشر آن اقدام نمایم.

سلامتی و طول عمر و عزت روزافزون را برای آن فقیه فرزانه از خدای مَنان خواهانم و تقاضای دعای خیر در مواقع استجابت دارم.

شاگرد کوچکتان - محمدحسن موحدی ساوجی

مقدمه

طرح نظریات گوناگون در حوزه اندیشه سیاسی همواره مورد توجه اندیند مندان و متفکران شیعی بوده است؛ هرچند تا پیش از انقلاب اسلامی، فقها شیعی - به دلیل آن که عملاً از صحنه حاکمیت کنار گذاشته شده بودند - کمتر به این موضوع می پرداختند و به آن نگاهی کم رنگ داشتند. به همین دلیل می توان گفت علمای اهل سنت در حوزه اندیشه سیاسی پیشرفت چشمگیری داشته و نظریه پردازان آنها تحقیقات و کاوش های بسختری را ارائه داده اند. اما پس از پیروزی انقلاب اسلامی و استقرار نظام «جمهوری اسلامی» در ایران، بحث در این زمینه وسعت گسترده تری یافت و مورد توجه فقها و اندیشمندان شیعی قرار گرفت.

گرچه رویکرد تلفیق میان دو واژه «حکومت دینی» و «حکومت مردم سالار» در سال های اخیر مورد توجه قرار گرفته، اما به واقع از همان ابتدای استقرار نظام جمهوری اسلامی این مقوله مورد توجه محافل علمی بوده است. در این میان عده ای اصرار بر عدم سازگاری دو واژه «جمهوریت» و «اسلامیت» داشته اند و در مقابل

گروهی آن دو را قابل سازش دانسته و در این راستا استدلال می‌کنند.

از جمله اندیشمندانی که اعتقاد به تلفیق میان این دو واژه دارد و از مردم‌سالاری دینی دفاع می‌کند، آیت‌الله العظمی منتظری است؛ او در حوزه اندیشه سیاسی شیعه، بیش از همه متفکران دیگر به تحقیق و تتبع پرداخته و علاوه بر نگارش دو هزار و دوست صفحه و چهار سال تدریس در این زمینه، به مناسبت‌ها که ناگون به نظریه پردازی در این مقوله پرداخته است. اندیشه سیاسی آیت‌الله العظمی منتظری همچون بسیاری از اندیشمندان، از تحول بنیادین برخوردار بوده است؛ و لذا به نظر می‌رسد ارزیابی و تحلیل علمی و در نهایت جمع‌بندی آن، گامی باشد که تاکنون برداشته نشده است. ویژگی ممتاز نظریه ایشان که در حوزه اندیشه سیاسی آن را از سایر نظریات ممتاز می‌گرداند، رویکرد جدید وی در حاکمیت دینی و ارائه نظریه انتخاب در زمان غیبت است. این ویژگی می‌تواند بیش از سایر ویژگی‌ها در ترسیم نظام مردم‌سالار دینی نقش آفرینی نماید.

پیش از آغاز تحقیق، لازم می‌دانم چند نکته را یادآوری نمایم:

۱- «اندیشه سیاسی» می‌تواند پشتوانه «رفتارهای سیاسی» باشد؛ و اندیشه‌های سیاسی نظام یافته، هدایتگر و تأثیرگذار بر رفتارهای سیاسی هستند. بر این اساس قبل از بررسی رفتار سیاسی

هر اندیشمندی، لازم است اندیشهٔ سیاسی وی مورد پژوهش قرار گیرد.

۲- بدون تردید، پرداختن به اندیشهٔ سیاسی آیت‌الله العظمی منتظری، مجال بس وسیع‌تر از تحقیق حاضر را می‌طلبد؛ لذا در این نوشتار سعی شده است به رئوس و امهات دیدگاه‌های ایشان که با مردم‌سالاری دینی ارتباط وثیق دارد، پرداخته و تفصیل مباحث به کتاب‌ها و آراء مهم ارجاع داده شود.

۳- سعی نگارنده در این پژوهش آن است که ضمن پرداختن و تحلیل مفهومی نظریهٔ سیاسی این‌سان، و حتی الامکان مقایسهٔ آن با نظریات دیگر، به ویژه نظریهٔ نسب و نظریاتی که به مؤمن‌سالاری یا یکه‌سالاری دینی منتهی می‌شود، به تعریف عملی و ارتباط منطقی آن با «مردم‌سالاری دینی» پردازد.